

Kreiranje virtualne izložbe

Ksenija Kesegi-Krstin

ksenija.kesegi-krstin@skole.hr

Ugostiteljsko-turistička škola

Sažetak

Na primjeru virtualne izložbe o Ivanu Martinu Divaldu, prvom svjetovnom tiskaru u Osijeku, rad će predstaviti mogućnosti kreativnog i inovativnog rada školskog knjižničara. Školska knjižnica je prostor za kulturne i javne djelatnosti kao što su organiziranje, priprema i provedba kulturnih sadržaja –književne i filmske tribine, natjecanja u znanju, književni susreti, večeri poezije, predstavljanje knjiga, tematske izložbe, filmske projekcije i videoprojekcije. (RH 2000) Rad će se baviti prednostima digitalizacije kulturno-povijesne baštine i elementima virtualne izložbe.

Ključne riječi: digitalizacija, virtualna izložba, kulturno-povijesna baština, kreativnost, inovativnost

Uvod

Virtualna izložba o Ivanu Martinu Divaldu, nastala je kao rezultat sudjelovanja u natječaju *Baština na mreži: izradi virtualnu izložbu u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici*. Svrha je ovoga natječaja poticanje izrade virtualnih izložbi korištenjem građe NSK kao sredstva za promociju znanstvene i kulturne baštine u digitalnom obliku i otkrivanje mogućnosti njezina kreativnog korištenja. Prijedlog teme: Ivan Martin Divald, prvi svjetovni tiskar u Osijeku, proizlazi iz ostvarenog projekta „*U Osssiku slovima Ivana Martina Divalta*“, koji je rađen za potrebe Ministarstva turizma. Glavni razlog prijave na natječaj jest želja da se obrađenu građu približiti što većem broju korisnika.

Za prijavu na natječaj istražene su baze podataka baštinskih ustanova i pripremljen je popis građe koju je bilo potrebno digitalizirati: iz zbirke NSK (Zbirka rijetkosti), iz zbirke Muzeja Slavonije (Zbirka Essekiana), Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, arhivska građa iz Državnog arhiva u Osijeku. Nakon izbora najzanimljivijih projekata (Gradska knjižnica Vukovar i Ugostiteljsko-turistička škola) za autore izložbi Nacionalna i sveučilišna knjižnica organizirala je jednodnevnu edukaciju. Edukaciju su vodile dr.sc.Sofija Klarin Zadravec, NSK i Anita Marin, dipl.knjižničarka, NSK. Edukacija se sastojala od rada u programskom

jeziku WordPress, obradi metapodataka i izradi bibliografskih zapisa. Tijekom izrade virtualne izložbe osiguran je savjetodavni rad.

Ivan Martin Divald

Ivan Martin Divald (1743. – 1806.) prvi je svjetovni tiskar u Osijeku. Rođen je u Budimpešti, a tipografski zanat izučio je u Beču. U povijesnom smislu Divald je vrlo važna osoba jer je tiskarski obrt u njegovoj obitelji bio pune 82 godine čime je započeo razvoj grafičke industrije u Osijeku. U spisima, dokumentima i impressumu prezime je pisano različito: Dibald, Dibaldt, Diewaldt, Diwald, Diwaldt, Ribaldt, jednom čak i Tybolt. Ustali se oblik Divald, kako je navedeno u osmrtnici Ivana Martina (1743. –1806.). (Hrvatski biografski leksikon)

„Tek nakladničkom djelatnošću I. M. Divalda i njegovih nasljednika (1775-1856), Osijek prerasta u središte svjetovne i pučke književnosti kulturno-prosvjetiteljskog i preporodnog pokreta u Slavoniji. Izdanja divaldiane (registrirano 278 latinskih, 203 hrvatska i 72 njemačka, a podosta ih je dvojezičnih) društveno su uvjetovana trojezičnom podlogom, dala su trojezičnu slavonsku književnost i osobito dug razvojni put Osijeka u oblikovanju hrvatske kulturne tradicije, što upućuje i na poseban pristup i smjer njezine književnopovijesne obrade. S njom su osječko književno predvodništvo i slavonska književnost dosegli vrh prave svoje kulminacije, jer je Osijek, zapravo, po svojim tiskarama postao novim hrvatskim kulturnim sjedištem. Prvo, zato što su gotovo svi slavonski pisci tiskali knjige u Osijeku, drugo zato što je Osijek rasprostranio svoj utjecaj na štokavsko-ikavsko govorno područje, od Ilove do Banata i Budima, i, treće, što je Zagreb sve do Gaja pisao isključivo kajkavski. Divaldovi nasljednici nastavili su eru divaldiane (1806-1857).“ (Mažuran 1996)

O digitalizaciji

O pojmu digitalizacije intenzivnije se razmišlja od 2001. godine kada je donesena Strategija razvoja kulturnog razvitka i Strategija razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj.(RH,2002.)

„Sve intenzivnije rasprave o digitalizaciji, ali i digitalni projekti hrvatskih knjižnica, od kojih neki postoje u virtualnom svijetu, pokazuju da su se hrvatski knjižničari, svjesni bogatstva svojih fondova, potreba korisnika i mogućnosti novih tehnologija, spremno priključili svjetskim trendovima, usprkos nedostatnim izvorima (znanje, tehnologija, financije, strategija).“ (Faletar-Tanacković 2005)

„Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe želi potaknuti i potpomoći sustavan i ujednačen pristup digitalizaciji građe u kulturnim ustanovama, oblikovanju i ponudi kulturnih sadržaja i usluga korištenjem digitalnih preslika te u primjeni informacijskih tehnologija u zaštiti, obradi i korištenju građe.“ (RH 2006)

„*Digitalizacija* je prijenos građe u digitalni format, postupak snimanja, pohranjivanja i obrade sadržaja korištenjem digitalne kamere, skenera i računala“. (Faletar-Tanacković 2005)

Neke prednosti digitalizacije :

- stavljanje građe na Web omogućava veću i bržu dostupnost korisnicima diljem svijeta
- mogu se izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnožavanju ne gubi na kvaliteti
- digitalna se građa ne oštećuje korištenjem, tj. kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se uporabom
- u pristupu nema fizičkih granica i radnog vremena
- na poslužiteljima zauzima jako malo fizičkog prostora

Digitalizirati možemo: tekst, sliku, kombinaciju teksta i slike, a ne možemo digitalizirati: građu nekonvencionalne veličine, trodimenzionalnu građu, građu izvorno nastalu u digitalnom obliku, audio i video građu. Za dobru izložbu je potrebna priča. *Pojam digitalne priče* (Digital Storytelling) je preuzet iz područja obrazovanja, gdje olakšava razumijevanje pročitanoog teksta. „One sadrže ne samo slike i tekst, već i zvučne te videozapise. Mogu biti stvarne ili izmišljene, kraće ili duže. One pričaju o osobnim ili povijesnim događajima. One će suhoparno gradivo iz svih školskih predmeta zasigurno učiniti zanimljivim jer će pisanu riječ pretvoriti u čarobnu pustolovinu i time (možda) potaknuti učenike da posegnu za „pravom“ knjigom“. (Blažić, 2010)

Virtualna izložba

Virtualna izložba je mrežno utemeljena višemedijska zbirka informacijskih objekata koja se uspostavlja oko određene teme, pojma ili ideje i tehnološki je primjerena za korisnički usmjereno iskustvo otkrivanja, učenja, sudjelovanja i zabave kroz svojstva dinamičnog proizvoda i usluge. Virtualna izložba samo je jedan od alata za korištenje i predstavljanje digitalne građe pojedine knjižnice, muzeja ili arhiva. Ona nije isto što i digitalna zbirka, jer osigurava i omogućuje drugačiji oblik komunikacije građe s korisnicima. „Arhivi, knjižnice i

muzeji moraju biti oprezni i odoljeti iskušenju prikazivanja “lijepih slika” koje onda nazivaju izložbama” (Šojat-Bikić 2010)

Kriteriji za vrednovanje virtualnih izložbi su:

- Povezanost(interoperabilnost) sa sustavom za upravljanje digitaliziranom građom(ekonomičnost izrade)
- Postojanje metapodataka svakog zastupljenog objekta(stručna podloga)
- Mogućnost novog korištenja sadržaja(otvorenost)

Elementi izložbe

1. **Vremenska lent**a prati najznačajnije godine u povijesti tiskarstva u Slavoniji i privatni život Ivana Martina Divalda. Započinje s

1700. godinom i uvodnim slajdom *Tiskarstvo u Hrvatskoj od 16. do 18. stoljeća*.

1735. godina –Franjevačka tiskara –prva tiskara u Osijeku

1743. rođenje Ivana M. Divalda

1775. Prva tiskana knjiga u Divaldovoj tiskari Ivan Velikanović, *Libellus tripartitus*,

1779. Provo tiskano hrvatsko izdanje Reljkovićevog *Satira iliti divjeg csovika*

1782. Katančić, Matija Petar: *Dissertatio de colvmna milliaria ...*

1793. Pavišević, Josip: *Fragmenta poetica ...*

1795. Turković, Antun Josip. *Xivot svetoga Eustachie*, Prva ilustrirana knjiga tiskana u

Osijeku, sadrži ex libris vlasnika, izašla je u dva sveska

1789. Divald je postao gradskim zastupnikom

1806. smrt Ivana M. Divalda. Posao nastavljaju nasljednici.

1848. prve novine tiskane na njemačkom jeziku *Der Volksredner für Vaterland, Freiheit und*

Gesetz, für Kunst, Gewerbe und Wissenschaft . Prve novine na hrvatskom jeziku

(Branislav) Osječani su dobili tek 1878. godine.

1943. u Muzeju Slavonije objedinjeni podatci o zbirci Divaldiani koju čini 152 djela. Zbirka Divaldiana sadrži djela tiskana u Divaldovoj tiskari od 1775. do 1856. godine i obuhvaća ukupno 278 latinskih, 203 hrvatska i 72 njemačka izdanja. Zbirku je formirao Josip Boesendorfer, hrvatski povjesničar i ravnatelj Muzeja Slavonije.

2. Izbornici

- a) *Naslovnica*, pruža prikaz vremenske lence i izbornika
- b) *Digitalizirana građa* je podijeljena u tri kategorije: *knjige* (digitalizirano je 8 knjiga), *arhivsku građu* (digitalizirano je 10 djela) i *zbirku Essekiana* (s obzirom da zbirka nije digitalizirana, postavljena je poveznica)
- c) *E-izvori* – izbornik sadrži poveznice na 18 djela
- d) *U spomen*-izbornik donosi lokacije Divaldove tiskare, Novogradskog groblja i ulice Ivana M.Divalda u Osijeku
- e) *O izložbi* – podatke o autorima

Virtualna izložba o Ivanu Martinu Divaldu dostupna je na: <http://virtualna.nsk.hr/divald/>

Kreativne kulturne industrije

Projekt *U Ossiku slovima Ivana Martina Divalda* u kojem je predstavljena kulturna baština prvog svjetovnog tiskara u Osijeku, pokrenuo je pitanje dostupnosti, vrednovanja i uređivanja kulturnog sadržaja. Sudjelovanje u natječaju *Baština na mreži : izradi virtualnu izložbu*, otkrio je mogućnosti korištenja i dostupnosti kulturnih sadržaja najširem krugu korisnika. Kao turistički proizvodi nastali su:

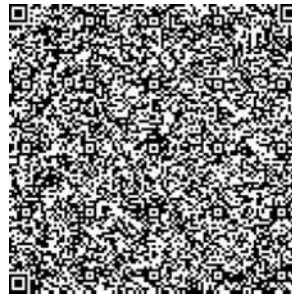
- spomen ploča na kući u kojoj je djelovala Divaldova tiskara
- QR kod na hrvatskom i engleskom jeziku
- dvojezični letak s lentom vremena i dvojezična brošura
- promotivni video. Video Ivan Martin Divald

<https://www.youtube.com/watch?v=hNGqn5xr1zg&t=31s>

Za nastavu zavičajne povijesti izrađeni su poster i o Ivanu Martinu Divaldu

Slika 1. Spomen ploča

Slika 2. QR kod na hrvatskom i engleskom jeziku

Zaključak

Neupitna je vrijednost virtualne izložbe na nacionalnoj razini jer je revitalizacijom starih obrta, u ovom slučaju tiskarskog, postignuto mnogo u prezentaciji kulturne baštine grada Osijeka. Dodatnu vrijednost projektu daje postavljanje spomen ploče na kuću u kojoj je djelovala Divaldova tiskara. Spomen ploča sadrži digitalni zapis, QR kod na hrvatskom i engleskom jeziku i kao takva, trajna je turistička atrakcija.

Izradom virtualne izložbe kulturna i javna djelatnost školskog knjižničara dolazi u prvi plan. Knjižnično-informacijski i medijski odgoj i obrazovanje u ovom je slučaju obuhvaćao korištenje arhivske i muzejske građe, proučavanje autorskog prava, citiranja i izradu bibliografskih podataka. Sudjelovanje u ovako zahtjevnom projektu knjižničaru je mogućnost za stručno usavršavanje, ali i prilika da kulturnu baštinu zavičaja predstavi na nacionalnoj razini.

Literatura

- Blažić, A. 2010. Digitalna priča. Pogled kroz prozor. <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2010/06/21/pricam-ti-pricu%E2%80%A6-digitalnu/> (pristupljeno 1.9.2019.)
- Divald. Hrvatski biografski leksikon. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=4849> (pristupljeno 1.9.2019.)

- Faletar-Tanacković, S. 2005. Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj : strategija i projekti. Glasnik društva knjižničara Slavonije i Baranje, IX.-X.
http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/151_Faletar-Tanackovic_2005-2006_1-2.pdf (pristupljeno 1.9.2019.)
- Od turskog do suvremenog Osijeka.1996. / [autori Ive Mažuran... [et al.]. Osijek.
- RH. 2000. Standard za školske knjižnice. <http://www.propisi.hr/print.php?id=6052> (pristupljeno 1.9.2019.)
- RH. 2006. Nacionalni program digitalizacije.
[https://www.academia.edu/12264356/Nacionalni_program_digitalizacije_arhivske_knji%C5%BEne_i_muzejske_gra%C4%91e_Radna_grupa_za_digitalizaciju_arhivske_knji%C5%BEne_i_muzejske_gra_%C4%91e_Ministarstva_kulture_Republike_Hrvatske_2006_\(pristupljeno_1.9.2019.\)](https://www.academia.edu/12264356/Nacionalni_program_digitalizacije_arhivske_knji%C5%BEne_i_muzejske_gra%C4%91e_Radna_grupa_za_digitalizaciju_arhivske_knji%C5%BEne_i_muzejske_gra_%C4%91e_Ministarstva_kulture_Republike_Hrvatske_2006_(pristupljeno_1.9.2019.))
- RH.2002. Strategija „Informacijska i komunikacijska tehnologija - Hrvatska u 21. stoljeću“.
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_09_109_1753.html (pristupljeno 1.9.2019.)
- Šojat-Bikić, M. 2010. Virtualne izložbe. Informatica museologica 1-4. str. 98-107
<https://hrcak.srce.hr/134398> (pristupljeno 1.9.2019.)